

Bedrijf*Facilitair*

Deze maand:

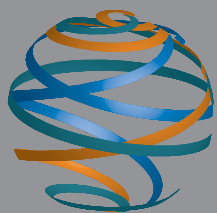
Werkt het nieuwe werken?

Harde schijf voer voor ict-criminelen

Pijlpijn in nieuwbouw is leeg

5

Nationale kennisdagen

voor Facilitair en Gebouwbeheer

Brabanthallen, 's-Hertogenbosch

Akoestische ruimtedelers

www.fgkennisdagen.net

27 mei 2011
BedrijfFacilitair

Duurzaamheid, het nieuwe werken, mobiliteit en veiligheid. Onderwerpen die aan bod komen op de nationale kennisdag **BedrijfFacilitair**. Een sectorgericht evenement met een gevarieerde kennismarkt en een uitgebreid lezingenprogramma.

• Henny Brullemans

Het begrip 'het nieuwe werken' heeft al veel organisaties tot nadenken gezet. Wat betekent dit containerbegrip nu eigenlijk? Oude wijn in nieuwe zakken, een totale omslag in de moderne werkomgeving of gaan we opnieuw werken? Hebben we in het verleden dan niet gewerkt? Moeten we werken opnieuw uitvinden? Vele vragen ontstaan zodra het nieuwe werken ter sprake komt. In het bedrijfsleven heeft het nieuwe werken geleid tot veel discussie. Discussies die zowel op de werkvloer als in de directiekamers worden gevoerd. Een ding is duidelijk: het onderwerp is nog niet uitgekristalliseerd.

• Peter van Oosten

Diverse organisaties hebben het nieuwe werken onder de aandacht proberen te brengen. Projectgroepen zijn onder andere gestart door het ministerie van Verkeer en Waterstaat, de ANWB en zelfs de Stichting Natuur en Milieu. Doelstelling: het nieuwe werken onder de aandacht brengen. De redactie van BedrijfFacilitair heeft door middel van een internetenquête de voortgang en de activiteiten van facilitair Nederland en België ten aanzien van het nieuwe werken onderzocht. De resultaten van de enquête worden deze maand gepubliceerd in het maandblad. Hoewel de enquête niet wetenschappelijk is, geven de resultaten wel een duidelijk inzicht in de huidige stand van zaken. Door middel van diverse open vragen krijgt u een inkijkje in de door uw collega facilitair managers reeds genomen stappen. Veel leesplezier en wellicht biedt het enkele aanknopingspunten voor uw eigen organisatie.

5

Deze maand:

Nieuwe werken

Het nieuwe werken is een onomkeerbaar proces. Toch beschikt nog niet de helft van de bedrijven over de voorwaarden om het nieuwe werken mogelijk te maken.

Harde schijf

Lang niet alle bedrijven zijn zich ervan bewust dat datagegevens gemakkelijk naar buiten komen als apparaten worden afgeschreven. Dat geldt ook voor printers of mobiele telefoons.

Duurzaam pand

Eigenlijk was het helemaal niet de bedoeling, dat het nieuwe kantoor van Inepro een uiterst duurzaam gebouw zou worden. Toch zijn de zaken behoorlijk vooruitstrevend aangepakt.

E-factureren

Als een organisatie tot elektronische facturatie overgaat, kan dit leiden tot kostenbesparingen, efficiëntieverbeteringen, een stimulans voor verdere groei en een verbeterde concurrentiepositie.

9

13

15

21

UITGAVE

HoLaPress Communicatie B.V.
Postbus 130, 5550 AC Valkenswaard
T. 040 - 208 60 00 - F. 040 - 208 60 09
E. info@mkbfacilitair.info
W. www.mkbfacilitair.info

REDACTIE

Henny Brullemans (hoofdredacteur), Peter van Oosten (hoofdredacteur), Nicole Kluijtmans, Ton de Kort, Ralf Pijnenburg (eindredacteur), Willem-Jan Schampers
T. 040 - 208 60 28 - E. redactie@mkbfacilitair.info
Aan dit nummer werkten verder mee:

Dennis Koorn, Peter J. Latjes, Yvonne Meijer, Dirk Rutten, Sandra van Steen

ABONNEMENTEN

Per jaar: € 50,- (excl. BTW) opgave via website
www.mkbfacilitair.info of
abonnementen@mkbfacilitair.info

ADVERTENTIES

Liesbeth Habraken, Esther Geldens
T. 040 - 208 60 00
E. advertentieservice@mkbfacilitair.info

VORMGEVING

Berbel van Duppen

AUTEURSRECHTEN

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave zijn uitdrukkelijk voorbehouden aan HoLaPress Communicatie B.V. c.q. de betreffende auteur

Alles voor een optimale werkomgeving

www.starconsult.nl

Schoonmaak & onderhoud

Kantoorinterieur & -inrichting

Catering & ontspanning

Huisvesting & beheer

**Richt u zich op de kern, dan
regelen wij alles eromheen**

StarConsult
Postbus 1055
4700 BB Roosendaal
tel: 0165-520820
info@starconsult.nl
www.StarConsult.nl

Gebruiker mist kennis van energiebesparing

In het rapport *We're Amsterdam* zijn de resultaten gepubliceerd van het onderzoek dat Boer Hartog Hoofst samen met Cofely Energy Solutions heeft uitgevoerd. Onder 1.400 leden van KennisKring Amsterdam is een enquête afgenomen om te peilen wat de bereidheid is tot verduurzamen. Hier-

• **Ondernemer laat subsidie liggen**

Zeer weinig ondernemers in Rotterdam hebben gebruik gemaakt van de subsidiemogelijkheid om veiligheidsmaatregelen te treffen in hun onderneming. Ondernemers konden de subsidie aanvragen van augustus 2008 tot en met maart 2010. Sinds oktober 2009 konden ook horecaondernemers gebruikmaken van de subsidiepot om bijvoorbeeld camera's of kluisjes met vertraging te plaatsen. Van de Rotterdamse subsidie werd nauwelijks gebruikgemaakt. In totaal vroegen vijftien ondernemers voor bijna 50.000 euro subsidie aan. In negen gevallen werd ruim 26.000 euro toegekend. Daarvan is pas circa 13.000 euro uitgekeerd, omdat een aantal

Verduurzaming is een oplossing om de verhuurbaarheid van kantoren te verbeteren en de kans op leegstand te verkleinen. Helaas blijken gebruikers van gebouwen weinig kennis te hebben van energiebesparing. Dat blijkt uit de vastgoedrapportage *We're Amsterdam*, die jaarlijks wordt uitgebracht door Boer Hartog Hoofst en de Dienst Belastingen Gemeente Amsterdam.

uit is onder andere gebleken dat een overgrote meerderheid van huurders wil overgaan tot energiebesparing in het gehuurde pand, zolang de totale huisvestingslasten dalen. Ook is gebleken dat zowel huurders als eigenaren willen investeren in duurzaamheid.

Daarnaast is onderzocht hoe gebruikers aankijken tegen verduurzaming van het pand waarin zij zelf zijn gevestigd. Door gebouwen energiezuiniger te maken, kunnen jaarlijks veel kosten worden bespaard. Uit de uitkomsten blijkt echter dat gebruikers weinig kennis hebben van energiebesparing. Driekwart van de respondenten is het bijvoorbeeld eens met de stelling dat in een pand met energielabel A het energieverbruik laag is. Dit is opvallend te noemen, omdat een pand met energielabel A niet per definitie een laag energieverbruik hoeft te hebben. Het gedrag van de gebruiker en het beheer spelen namelijk een belangrijke rol. Een pand met label A schept slechts de fysieke voorwaarden voor zuinig energiegebruik.

Om partijen de juiste oplossing te bieden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de energieprestatie van hun gebouwen. Gebleken is dat vaak te veel wordt gekeken naar de onderdelen in plaats van naar het totale systeem. Energielivering, energiemanagement en de energievraag werden gezien als losstaande onderwerpen, waar verschillende partijen verantwoordelijk voor waren. Cofely concludeert dat in ruim tweederde van de gebouwen minimaal 20-30 procent bespaard kan worden, wanneer in het begin van één traject het totale systeem al wordt doorgelicht.

ondernemers nog niet aantoonbaar de maatregelen heeft gerealiseerd. Rotterdam nam de afgelopen jaren een pakket aan maatregelen om het aantal overvallen terug te dringen. Zo werd bij zestig winkels een zogeheten DNA-douche geïnstalleerd, werden er camera's geplaatst waarmee overvallers met een druk op de knop zijn te zien bij de meldkamer van de politie en wordt er gericht gesurveilleerd. In bijna twee jaar tijd daalde het aantal winkellovervallen in de regio met 15 procent. Sinds februari 2009 is er ook een landelijke subsidieregeling is via het ministerie van Economische Zaken. Daar vroegen tot eind vorig jaar 333 Rotterdamse ondernemers subsidie aan. De landelijke regeling loopt tot eind 2011.

Bedrijven slecht voorbereid op it-risico's

Ondanks de snelle opkomst van nieuwe technologie beschouwt maar één op de tien bedrijven onderzoek naar nieuwe en opkomende it-trends als een noodzakelijke activiteit op het gebied van informatiebeveiliging. De aanzienlijke toename in het gebruik van externe service providers en de overgang naar nieuwe technologieën zoals cloud-computing, social networking en Web 2.0, worden door 60% van de ondervraagden gezien als een oorzaak voor de toename van de risico's.

Monique Otten, partner bij Ernst & Young: 'Hoe beveilig je je gegevens in een volledig open wereld, waar alles en iedereen met elkaar verbonden is?' Ondanks dat is slechts de helft bereid de jaarlijkse investering in preventie van gegevensverlies te vergroten - een toename van 7% ten opzichte van vorig jaar. Om de mogelijke nieuwe risico's aan te pakken, wil 39% het beleid aanpassen, implementeert 29% encryptie maatregelen en voert 28% strengere maatregelen door voor identiteits- en toegangbeheer.

Door de toegenomen mobiliteit van medewerkers is het niet eenvoudig om met effectieve initiatieven te komen op het vlak van informatiebeveiliging, zo geeft meer dan de helft van de ondervraagden aan. Door het wijdverbreide gebruik van mobiele apparatuur hebben mensen immers overal en altijd toegang tot bedrijfsgegevens en kunnen ze deze vanaf elke plek te allen tijde verspreiden. 'Werknemers zijn zich daarbij vaak niet bewust van de risico's', zegt Otten.

Door bijna twee derde van de ondervraagden (64%) wordt het niveau van beveiligingsbewustzijn bij werknemers dan ook gezien als een aanzienlijk probleem. Otten: 'Een periodieke training om het beveiligingsbewustzijn van medewerkers te

Wereldwijd heeft minder dan één derde van de bedrijven een programma voor it-risicobeheersing doorgevoerd om de risico's rondom het gebruik van nieuwe technologieën aan te pakken. Dit blijkt uit de 13e jaarlijkse Global Information Security Survey van Ernst & Young.

vergroten, is een kritische succesfactor voor een effectieve beveiliging in een continu veranderende it omgeving.' Diensten op het vlak van cloud-computing worden door steeds meer bedrijven ingezet: 23% van de ondervraagden zegt hier momenteel gebruik van te maken, terwijl nog eens 15% van plan is hier de komende twaalf maanden toe over te gaan. Een belangrijke overweging is vaak kostenreductie.

• Topkoks steunen cateraars

Op de Dag van de Cateringmedewerker, hebben ISS Nederland en SAB Catering volgens de Stichting Lezen & Schrijven als eersten in de branche zwart op wit verklaard laaggeletterde medewerkers te gaan scholen. De ondertekening vond plaats in Brasserie Rocks, tijdens een culinair programma gepresenteerd door Catherine Keyl. Okke te Velde, hr-manager van SAB Catering en Norma van den Berg, directeur human resources van ISS Nederland gaan zich de komende vijf jaar inzetten voor hun naar schatting zes procent medewerkers die moeite hebben met lezen en

schrijven. Bij de twee organisaties samen werken 21.750 cateringmedewerkers. Topkoks Joop Braakhekke en Rudolph van Veen zetten als ervaringsdeskundigen en getuigen hun handtekening. 'Wij roepen andere bedrijven, binnen en buiten de cateringbranche, op om ons voorbeeld te volgen', luidt de slotzin van de verklaring.

Duurzame inkoop kantoren loont

Sinds dit jaar huurt en koopt de rijksoverheid alleen nog kantoren met minimaal een energielabel C. Onderzoek werd ingesteld om het CO₂-reductiepotentieel van dit beleid in kaart te brengen. Verschillende scenario's werden doorgerekend. Hieruit bleek eveneens dat extra besparingen het snelst worden gerealiseerd als ook andere partijen de criteria gaan toepassen. 'Indien ook lagere overheden en 20% van de markt het duurzaam inkopen beleid hantieren, zorgt dit voor een extra besparing van 144.000 CO₂ in 2020 ten opzichte van 2010', aldus onderzoeker Nils Kok van DHV. Ook de praktijk laat zien dat het beleid werkt. Alex Vermeulen, directeur Advies en Architecten bij de Rijksgebouwendienst: 'We zien een positieve marktbeving. De Rijksgebouwendienst heeft 11% van alle kantoren in gebruik en is daarmee de grootste individuele eindgebruiker van kantoren in Nederland. Dat heeft een stuwend effect. Gebouweigenaren blijken bij contractverlengingen nu al bereid verder te gaan dan de minimale eis van energielabel C.' Het onderzoek wijst tevens uit dat de Rijksgebouwendienst in 2020 nauwelijks nog in gehuurde kantoorgebouwen met een energielabel F of G gehuisvest is. Het aantal gebouwen met een C en A+ zal sterk toenemen. De Rgd ver-

• Nieuw platform voor duurzame huisvesting

Branche-, kennis- en koepelorganisaties, die een belangrijke rol spelen in de professionele huisvesting in de bestaande utiliteitsbouw, hebben zich onlangs verenigd in het Platform Duurzame Huisvesting. Het platform richt zich op het verduurzamen van de keten van professionele huisvesting door samenwerking tussen vraag en aanbod te stimuleren. In de bestaande utiliteitsbouw blijven volgens het platform nog veel kansen liggen op het gebied van duurzaamheid. 'Bestaande gebouwen zijn de grootste veroorzaker van CO₂-uitstoot en, ondanks de aantoonbare waardevermeerdering die het met zich meebrengt, wordt er nog onvoldoende bestaand vastgoed verduurzaamd, aldus woordvoerder Rob van Bergen. In het platform zijn onder andere facilitaire partijen als FMG, FMN en NVTG en de Rijksgebouwendienst vertegenwoordigd.

• Mkb onderschat brandgevaar

Bijna 10 procent van de mkb'ers heeft geen maatregelen getroffen tegen de risico's van brand. En dat terwijl brand

Het duurzaam inkopen van kantoren en het Energielabel Gebouw blijken effectieve instrumenten om energiebesparing en CO₂-reductie bij kantoorpanden te realiseren. Dit blijkt uit onderzoek van DHV, dat in opdracht van Agentschap NL en de Rijksgebouwendienst (Rgd) werd uitgevoerd. Een energie- en CO₂-reductie van 16% - oftewel 31.000 ton CO₂ - is haalbaar in 2020, alleen al door toepassing van de richtlijnen door de rijksoverheid.

wacht tot 2020 het kantooroppervlak sterk in te krimpen. Inschatting is dat 29% van het huidige kantooroppervlak van de Rgd wordt afgestoten. Deze krimp wordt gerealiseerd door zowel het afstoten van de gebouwen met de laagste energieprestatie als door het toepassen van de criteria voor duurzaam inkopen voor de overige kantoorvoorraad. Dit leidt in totaal tot een reductie van de CO₂-emissie van 48% in 2020 ten opzichte van 2010. Daarbij zijn vrijwel alle F en G-labels uit de Rgd-voorraad verdwenen.

in de top drie staat van de grootste nachtmerries van de mkb'er. Dit blijkt uit onderzoek van ING Assurantiëkantoren Nederland, onder 556 directieuren-groottaandeelhouders, uitgevoerd door TNS NIPO. De risico's van een brand worden bovendien onderschat. Zo denkt slechts één op de vijf ondernemers dat meer dan 25 procent van de ondernemingen failliet gaat na een grote brand. Maar de praktijk wijst uit de bij een grote brand meer dan de helft van de bedrijven failliet gaan. Mkb'ers nemen behoorlijk veel risico's, zo blijkt uit het onderzoek. Nog niet de helft van de ondernemers heeft genoeg geld in kas om drie maanden kostendekkend te zijn.

Huisvestingsbehoefte in logistiek groeit

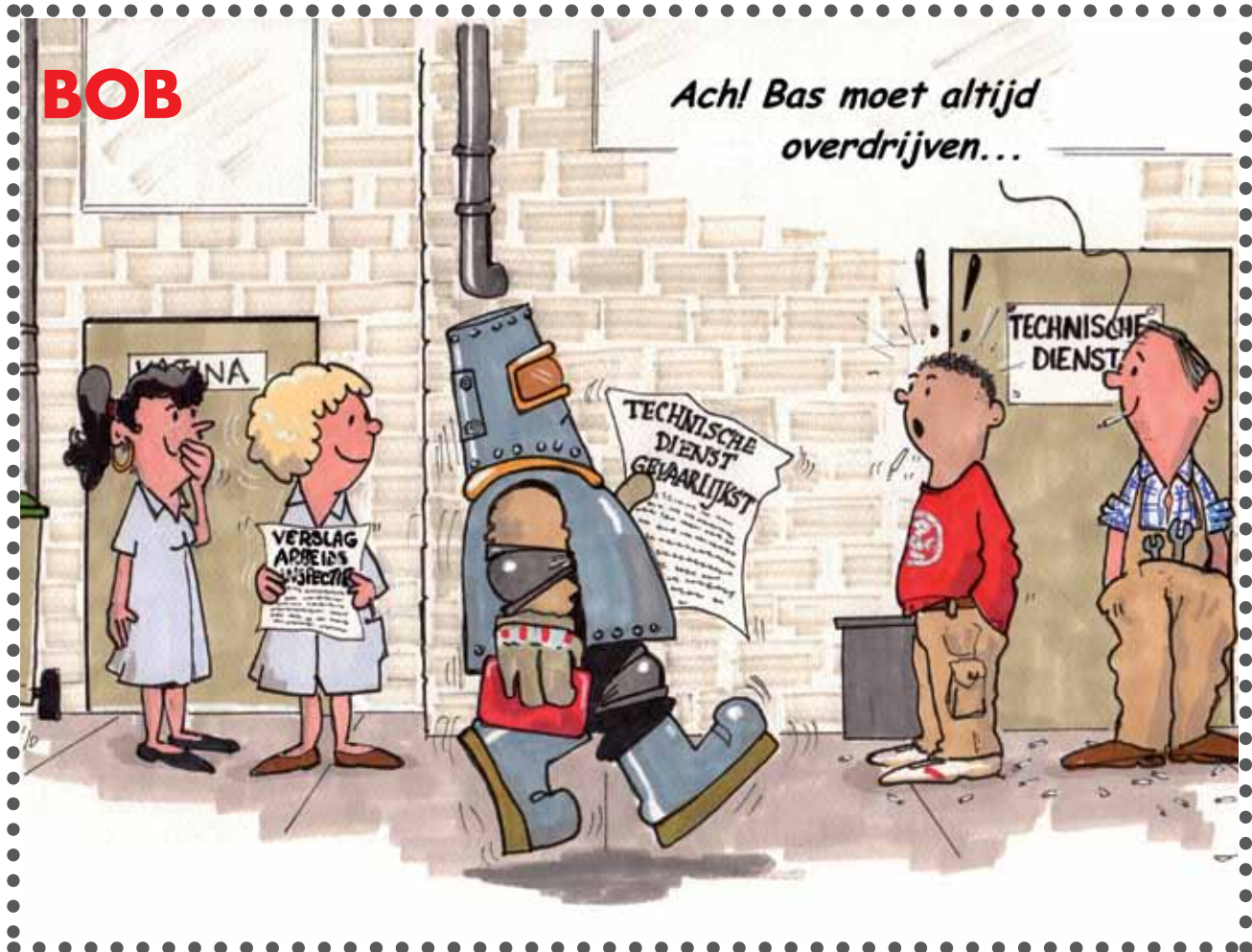
De opname van distributiecentra is over de eerste drie kwartalen van 2010 ten opzichte van dezelfde periode in 2009 verder teruggelopen. Daarnaast is het aanbod aan beschikbare distributiecentra fors toegenomen. Toch groeit in de nabije toekomst de behoefte aan huisvesting bij vastgoedeigenaren.

Deze bevindingen zijn te lezen in een nieuwe rapport van DTZ Zadelhoff. Zowel door gebruikers als door vastgoedeigenaren wordt op dit moment een uiterst afwachtende houding aangenomen. De economische situatie is echter in de loop van 2010 aan de beterende hand. 'Ondanks de kille cijfers die een somber beeld schetsen, is het sentiment beduidend positiever', zegt Gerwin Vos, verantwoordelijk voor de afdeling Logistics van DTZ Zadelhoff.

De opnieuw aantrekkende goederenstromen zorgen voor een toename in huisvestingsbehoefte. 'Echter, door de steeds korter wordende doorlooptijd van goederenproductie tot consument en de snelle technologische ontwikkelingen, worden minder grote voorraadvolumes aangehouden. Ook zitten veel logistiek dienstverleners ruim in hun jasje, waardoor de ruimtebehoefte in eerste instantie intern kan worden opgelost, zonder daadwerkelijk nieuwe ruimte in te huren,' zegt Vos. De vele huurverlengingen en sturing op

kostenbeheersing bij organisaties vertragen tevens het herstel van de opnamecijfers. Daarnaast zorgen geavanceerde ict-oplossingen, efficiency in de supply-chain en een hogere omloopsnelheid voor een minder latente huisvestingsbehoefte in de toekomst. Vos: 'Gevolg hiervan kan zijn dat in de eerstvolgende periode van hoog-conjunctuur, toch minder behoefte aan opslagruimte bestaat.'

Het sentiment bij beleggers is sterk verbeterd. Er is een grotere vraag en meer kapitaal beschikbaar voor kwalitatief goed vastgoed. Vos: 'Er is bovendien een betere match tussen de rendementsverwachting bij kopers en verkopers in de prime-A categorie. De concrete vraag die momenteel boven de markt hangt, kan de leegstand in bepaalde regio's naar een acceptabel niveau brengen. Dit zou een belangrijke steun in de rug geven om de aanvangsrendementen voor 1e klas distributiecentra weer op min of meer gelijk niveau van 2007 te brengen.'

Het nieuwe werken is een onomkeerbaar proces. Toch beschikt nog niet de helft van de instellingen over de voorwaarden om het nieuwe werken mogelijk te maken. Een werknemer die thuis kan werken is zelfs een zeldzaamheid. Dit blijkt uit een enquête onder de lezers van *BedrijfFacilitair*.

Kantoorveranderingen blijven veelal uit

Nieuwe werken vraagt om nieuw leiderschap

De respondenten blijken in het algemeen ondanks de grote stroom enquêtes die reeds over het nieuwe werken zijn gehouden niet aan een eerdere enquête te hebben deelgenomen. De meningen van de respondenten vormen dan ook een welkome aanvulling op de bestaande onderzoeken. Bijna de helft van de organisaties heeft ervaring met het nieuwe werken. Van de facilitair managers heeft ruim 60 procent te maken gehad met aspecten die het nieuwe werken betreffen.

Dat het nieuwe werken tot meer slagkracht en flexibiliteit moet leiden is onomstreden bij de lezers van het maandblad. Bijna 90 procent van de lezers is hiervan overtuigd. In tegenstelling tot de verwachtingen blijkt dat in het algemeen bij de organisaties van de respondenten de voorwaarden om het nieuwe werken te implementeren nog achterblijven bij de eerder geformuleerde uitspraken. Bij iets meer dan de helft van de instellingen is dit het geval. Thuiswerken is nog

steeds geen algemeen goed. Ook niet binnen het bedrijfsleven, waar nog geen 37 procent van de respondenten thuis kan werken.

Het inrichten van een thuiswerkplek en de eventuele controle inzake arbo-eisen blijkt zeker geen gemeengoed. In nog geen 19 procent van de gevallen wordt dit door de werkgever geïnitieerd. Als dan tevens blijkt dat ruim 80 procent van de respondenten van mening is dat thuiswerken een essentieel onderdeel is van het nieuwe werken, blijken er op het gebied van de thuiswerkplek nog veel inspanningen moeten worden verricht. Veranderingen voornemen is iets anders dan veranderingen uitvoeren, zo blijkt uit de enquête.

Veranderingen

Ongeveer 70 procent van de respondenten is van mening dat kantoorveranderingen noodzakelijk zijn, terwijl maar in 43 procent van de gevallen daadwerkelijk veranderingen

hebben plaatsgevonden. De vraag wat men in de kantooromgeving heeft veranderd, levert een grote verscheidenheid aan antwoorden op. Van managers met blackberry's tot centraal printen en kopiëren, van een veilig sleutelbeheersysteem tot elektrisch instelbare bureaus en van de mogelijkheid om ook vanuit huis in te loggen tot het creëren van voldoende ruimte voor overleg en ontmoeten. Vooral het creëren van flexplekken en digitalisering is aan de orde van de

dag. De open vraag of het nieuwe werken tot een andere organisatie leidt levert uiteenlopende reacties op. Zo wordt aangestipt dat het nieuwe werken niet uitsluitend thuiswerken hoeft te betekenen. Het heeft ook te maken met (anders) omgaan met verantwoordelijkheid. De aansturing zal met het nieuwe werken minder traditioneel worden. Toch blijven face to face meetings noodzakelijk. De cultuur van een organisatie moet informeler en laagdrempeliger worden. Vierkante meters dienen efficiënter gebruikt te worden.

Het nieuwe werken vraagt ook om een andere vorm van management. Het leiding geven dient op een andere manier plaats te vinden. Leaders moeten vertrouwen gunnen aan hun medewerkers, is een veel genoemd punt binnen de overheid. Niet langer is de aanwezigheid van werknemers bepalend, maar nog meer de output op basis van gemaakte afspraken. Daarnaast blijkt dat werknemers niet gemakkelijk los te weken zijn van hun vaste werkplekken. Dit vormt een uitdaging voor de facilitair manager, daar instellingen steeds meer bezig zijn met het implementeren van flexplekken. Bereikbaarheid is een ander heikel punt. Het nieuwe

werken vraagt immers ook om flexibele openingstijden. De handyman, schoonmakers en soortgelijke functies waar direct klantcontact is zullen meer aanwezig moeten zijn omdat gebouwen langer open zullen zijn. Dat een facilitaire organisatie het nieuwe werken kan implementeren binnen de eigen organisatie wordt door de meeste respondenten (bijna 80 procent) onderschreven.

Onomkeerbaar

Het nieuwe werken is een onomkeerbaar proces, zo geeft bijna 70 procent van de respondenten van deze enquête aan en moet dus onder de aandacht van werknemers en werkgevers worden gebracht en gehouden. Andere onderzoeken en enquêtes over het nieuwe werken spreken elkaar echter in veel gevallen tegen. Zo blijkt uit het Nationaal Werkplekonderzoek dat 68 procent niet zou willen flexwerken. Volgens een NIPO-onderzoek vindt 85 procent van de ondervraagden dit juist een goede zaak. Hoe het ook zij: het nieuwe werken wijkt af van het uniforme, vormt de basis voor vrijheid en voor een individuele aanpak van werkzaamheden. Het op een andere manier kijken naar kantoorconcepten is maar een klein element van de vele stappen die organisaties moeten nemen om het nieuwe werken te introduceren. Het nieuwe werken schept in elk geval mogelijkheden om privé en werk beter te combineren en om de huisvestingskosten te verminderen. Driekwart van de respondenten van deze enquête ondersteunt het nieuwe werken dan ook actief. Het vergt echter wel een complete aanpassing van de organisatie, zowel in cultuur als in inrichting en wat betreft operationele zaken.

Praktijk

Door middel van deze enquête wil de redactie inzicht proberen te krijgen in de gedachten en verwachtingen van onze lezers en andere geïnteresseerden, die werkzaam zijn in het facilitaire werkveld. Het onderzoek heeft zich dan ook vooral gericht op de dagelijkse praktijk. De enquête is verspreid via het adressenbestand van HoLaPress Communicatie. Er is gebruik gemaakt van een internetenquête waarbij zowel gesloten als open vragen zijn gebruikt. De internetenquête is in december 2010 verzonden. Op basis van het aantal ingevulde enquêtes kan worden vastgesteld dat het nieuwe werken wél leeft maar zeker niet 'state of the art' is. ●

Lees voor de resultaten verder op pagina 24.

Peter van Oosten
eigenaar StarConsult.

Het is nog even koffiedik kijken wat de effecten zullen zijn van de nieuwe belastingregels op het in populariteit groeiende bedrijfsfitness. Nu besluiten nog veel werkgevers om over te stappen op een regeling voor bedrijfsfitness, meestal in combinatie met extra aandacht voor een gezonde leefstijl. Voor hoe lang? Van de fiscus mogen zij vanaf 2011 nog maar een beperkt bedrag uitgeven aan leuke en gezonde personeelsactiviteiten.

Nieuwe belastingregels brengen onzekerheid teweeg

Liever sporten of een bedrijfsuitje?

Aanbieders van bedrijfsfitness en werkgevers die nu al veel geld steken in secundaire arbeidsvoorwaarden (fiets van de zaak, bedrijfsuitjes, de kantine en kerstpakketten) zullen dit jaar de rede op Prinsjesdag aandachtig beluisteren. Iedereen vraagt zich af hoe de nieuwe werkkostenregeling is uitgewerkt. Zoals het er nu naar uitziet krijgen werknemers in de toekomst meer keuzevrijheid. Ze zitten niet meer vast aan die ene sportschool die hun werkgever heeft moeten uitkiezen.

Daar staat tegenover dat het bedrijfsfitness wel moet concurreren met zaken als het populaire bedrijfsuitje of het ouderwetse kerstpakket. Vast staat dat de overheid straks nog maar 1,4 procent van de totale bruto loonsom van een organisatie toestaat voor vrijgestelde vergoedingen. De onzekerheid over wanneer het toegestane budget is overschreden en hoe de ideale verdeling eruit moet zien is een vraag die werkgevers nu al bezighoudt. Gelukkig geldt er tot 2014 nog een overgangsregeling. Werkgevers kunnen de komende drie jaar kiezen wanneer ze overstappen op de nieuwe werkkostenregeling. Klaas Hamstra, algemeen directeur van Bedrijfsfitness Nederland verwacht dat het gros van de werkgevers die hun medewerkers al (goedkope) bedrijfsfitness aanbieden daarom nog even zullen wachten met de overstap. Waarschijnlijk verandert er voor veel werknemers dus voorlopig nog even niets. Werkgevers zullen eerst de kat uit de boom kijken en voor zichzelf een beeld vormen over hoe ze het budget gaan besteden.

Lastenverlichting

'De regeling is volgens mij in eerste instantie bedoeld als ad-

ministratieve lastenverlichting en bijkomend om excessen zoals verre buitenlandse reizen en grote feesten aan te pakken. Zeker niet om bedrijfsfitness af te schaffen. Ik denk dat zelfs met een gelimiteerd budget bedrijfsfitness en een kerstpakket heel goed naast elkaar kunnen bestaan. Alleen zullen de bedrijfsuitjes misschien wat minder extreem van opzet zijn. Tenzij werkgevers natuurlijk besluiten om zelf de extra kosten voor hun rekening te nemen. Alle gemaakte kosten boven het vrijgestelde bedrag worden wel voor 80 procent belast', redeneert directeur Hamstra.

Bedrijfsfitness Nederland, een dochter van Nationale Fiets Projecten (NFP), hoopt dat de regering in elk geval de 'fiets van de zaak' alsnog buiten de regeling laat vallen. Daar hebben verschillende belangenverenigingen zoals de ANWB en BOVAG op aangedrongen. Immers, de beste manier om gezonde werknemers te creëren is nog altijd een combinatie van maatregelen. Daar valt niet alleen een fitnessregeling en het aanbieden van gezond eten in de kantine onder, maar ook een fietsenplan zodat meer werknemers vaker op de fiets naar het werk komen. Inmiddels heeft de staatssecretaris toegezegd dat het fietsenplan en bedrijfsfitness bij een eerste evaluatie van de nieuwe regeling apart onder de loep zullen worden genomen. Net als Hamstra denkt ook René Sielhorst, directeur van Intenz dat eveneens vitaliteitprogramma's aanbiedt aan het bedrijfsleven, dat het aantal sportende werknemers niet drastisch zal afnemen door de nieuwe fiscale regels. Om de werkgevers te kunnen helpen met het maken van keuzes biedt Intenz ze vanaf 1 januari 2011 een calculator aan waarmee de kosten inzichtelijk worden gemaakt. Zo kunnen de werkgevers die kiezen

voor het nieuwe belastingsysteem in een oogopslag zien hoeveel er van het budget al is besteed aan sport. Verder wijst Sielhorst op de voordelen van de wijziging. 'Straks kan iedereen sporten in zijn eigen woonplaats. En hij kan zelf zijn sportschool kiezen. Dat betekent dat een grotere groep werknemers gebruik kan maken van de regeling.'

Onderschat

Maar dan nog moet de werkgever besluiten om te willen meewerken aan de introductie van bedrijfssport. Sielhorst verwacht dat de huidige groei doorzet, vooral nu uit steeds meer onderzoeken blijkt dat de effecten van bedrijfsfitness worden onderschat. Intenz en High Five Health Promotion doen al sinds 2008 continu onderzoek naar de effecten van bedrijfsfitness op de leefstijl van de werknemers. Dit gebeurt onder de noemer van het Nationaal Gezondheidsplan. Uit de gegevens van 600 werknemers die al langere tijd gevolgd worden, blijkt dat de uitstraling van bedrijfsfitness veel groter is dan tot nu toe werd verondersteld. Niet alleen de sportievelingen die daadwerkelijk kiezen voor een fitnessabonnement met een fiscale korting gaan gezonder leven, ook hun collega's doen (vaak) onbewust mee. Dat blijkt niet alleen uit het feit dat iedereen merkbaar meer beweegt, maar ook aan het consumptiepatroon in de kantine.

Werkgevers zien dat onder de medewerkers die meededen aan het leefstijlplan 16 procent minder suikerhoudende frisdrank werd gedronken. De consumptie van snoep, koek en snacks liep met 20 procent terug, terwijl de consumptie van vis, groenten en fruit licht steeg. Thee met suiker is sterk in populariteit gedaald, met maar liefst een kwart. Of de meer bewegende werknemers ook met meer plezier aan het werk gaan, kan Sielhorst niet zeggen. 'Doel van het onderzoek is om de werkgevers inzicht te geven wat de investeringen opleveren. We zien bedrijfsfitness niet als secundaire arbeidsvoorwaarde, maar als middel om de gezondheid van de werknemers te bevorderen en zo uitval te voorkomen. Daarmee boek je als organisatie ook winst', aldus Sielhorst.

Leefsijl

Er zijn werkgevers die alleen bedrijfsfitness aanbieden, maar een heel groot deel laat het deel uitmaken van een pakket van maatregelen zoals het Nationaal Gezondheidsplan (Intenz/High Five), Fitpasprogramma (Hollandfit) of het Nationaal Bedrijfsfitnessplan (Bedrijfsfitness Nederland) waarin een gezonde leefstijl centraal staat. Het is geen kwestie van even een fitnessruimte inrichten of een contract afsluiten met een fitnessorganisatie. 'De deelname van het aantal werknemers aan de vitaliteitsprogramma's wisselt sterk per organisatie', bemerkt Jeroen van Zwieten, directeur van Hollandfit. 'Alles valt of staat met de communicatie binnen de organisatie. Je

bent er ook niet door even fitness te implementeren. Zoiets kost tijd.' Omdat bedrijfsfitness een fiscaal aantrekkelijke maatregel is geworden, zijn de afgelopen jaren veel organisaties over stag gegaan, vooral nadat de voorwaarde dat er alleen onder werktijd mocht worden gesport was komen te vervallen. Van Zwieten denkt dat deze groei zeker een halt wordt toegeroepen door de nieuwe werkkostenregeling. Al is het maar omdat een grote groep werkgevers eerst de kat uit de boom wil kijken en zien hoe de nieuwe regelgeving in de praktijk uitpakt.

Imago

Hoewel een aantal werkgevers waarschijnlijk ervoor zal kiezen om het fitnessabonnement met korting te laten vervallen in het voordeel van het populaire bedrijfsuitje, is bedrijfsfitness waarschijnlijk wel een blijvertje. Met name de grotere werkgevers zijn vandaag de dag sneller bereid om te investeren in vitale medewerkers. Dat is niet alleen goed voor het imago van de organisatie; het gaat uiteindelijk ook om de duiten. Het levert de organisatie ook geld op

*'De beste ideeën ontstaan
als je afstand
neemt van je werk.'*

omdat het ziekteverzuim aanzienlijk wordt teruggedrongen. Nagenoeg alle grote werkgevers bieden hun personeel de mogelijkheid om deel te nemen aan een leefstijlprogramma. Zo beschikt Philips High Tech Campus in Eindhoven bijvoorbeeld over een wellness center dat onlangs is uitgebreid en vernieuwd. Het semicommerciële fitnesscenter is uitgerust met een uitgebreid assortiment apparatuur, heeft een ruim aanbod groepslessen en biedt de sporters professionele en persoonlijke begeleiding door High Five Health Promotion. Want, zo is de redenering van Philips High Tech Campus, het werken in een competitieve hightech-omgeving vraagt het nodige van de mens. Een belangrijke pijler van 'ontspanning door inspanning' is het indoor Campus Wellness Center. 'We weten allemaal dat een gezonde leefstijl bestaat uit gezonde voeding en voldoende beweging', verklaart Bert-Jan Woertman, manager Business Development & Communication. 'Daarom maken wij de weg hiernaartoe zo aantrekkelijk mogelijk, zonder belerend te zijn. Ontspannen is ongelofelijk belangrijk om goed te kunnen blijven presteren. Daarbij komen de beste ideeën pas als je even afstand neemt van je werk.' ●

Nicole Kluijtmans

Toen een Amerikaanse zorgverzekeraar zijn kopieermachine inruilde voor een nieuwer exemplaar constateerde het leasebedrijf dat de harde schijf van het apparaat nog veel informatie bevatte. De medische gegevens van maar liefst veertigduizend klanten dreigden op straat te komen liggen. Gelukkig wiste de leasemaatschappij de gegevens op tijd en ontkwam de verzekeraar aan een groot schandaal.

Softwarebedrijf kan datagegevens op afstand wissen

Harde schijf is voer voor ict-criminelen

Ook in Nederland zijn lang niet alle bedrijven en instellingen zich ervan bewust dat datagegevens gemakkelijk naar buiten komen als apparaten worden afgeschreven. Vrijwel iedereen kent de verhalen van de verloren usb-sticks van Nederlandse militairen in Afghanistan of de officier van justitie die zijn pc met gevoelige informatie naast de vuilniszak op straat zette. Fouten die de betrokkenen zwaar zijn aangerekend. Dat het ook mis kan gaan als printers of mobiele telefoons worden ingeruild, daar moeten lease- en recyclingbedrijven hun klanten vaak zelf op wijzen. Stef Stadelmeijer van IT Recycling uit Uden: 'Harde schijven slaan alles op, maar mensen zijn zich daar bijna niet van bewust. Wel als het gaat om pc's en servers, maar niet bij printers of van die multifunctionele apparaten. Ik maak klanten daar attent op. In een aantal gevallen zeggen ze dan dat ik de harde schijf moet vernietigen, maar sommigen interesseert het helemaal niets.'

Voor bedrijven die wel vrezen dat interne informatie openbaar wordt, zorgt IT Recycling ervoor dat alle gegevens uit een apparaat gewist worden. 'Bij notariskantoren en ambassades komen we bijvoorbeeld alles ter plaatse verwijderen. Die willen zien dat de harde schijf mechanisch wordt vernietigd. Als enige in Nederland hebben we daarvoor een speciale destructor. Dat is een kastje met een enorm tandwiel en elektronica erin. Een mes drukt de harde schijf met een kracht van 150 ton door midden. De resten van de harde schijven worden verzameld, opgebult en gaan dan in een shredder. Voor defensieorganisaties is dat niet genoeg. De resten van hun harde schijven gaan naar een

speciaal shredderbedrijf, dat het in stukjes van tien vierkante millimeter vermaalt.'

Procedures

Zoals de meeste leasebedrijven gaat De KantoorSpecialist uit Uden uit van standaard procedures als een kopieerapparaat wordt ingeruild. 'Als we machines omwisselen wordt alles van de oude naar de nieuwe harde schijf gekopieerd. Er gaat dus nooit informatie verloren. De oude harde schijven gaan naar RiCo, die ze sowieso vernietigt', vertelt Henri van de Weerd.

Het kan ook minder rigoreus. Behalve mechanische vernietiging bestaat er speciale software om informatie te verwijderen. De harde schijf blijft dan intact en kan opnieuw worden gebruikt. 'Met onze datasecurity ben je voor zeven euro klaar', zegt Stadelmeijer. 'We vernietigen de data, je krijgt een rapport met wat we hebben gedaan, een barcode en een juridisch document dat garandeert dat alles ook echt weg is.' IT Recycling gebruikt software van het Finse bedrijf Blancco, dat zich heeft gespecialiseerd in de verwijdering van datagegevens. Het bedrijf levert onder meer verschillende toolkits, koffertjes met een laptop, kabels en een licentie om vier jaar gebruik te maken van de vernietigingssoftware. Afhankelijk van de wens van het bedrijf of de instelling kan de eigen systeembeheerder daarmee een computer of zelfs de hele server in een korte tijd definitief opschonen. 'Er zijn ook wel gratis programma's op internet te vinden, maar die bieden geen garantie dat alles ook echt weg is', zegt Ariel Figueras van Blancco.

Volgens Figueras zou ieder bedrijf een risicoanalyse moeten maken van de informatie die in verschillende apparaten is opgeslagen. 'Grote of kleine instellingen hebben dezelfde soort problemen als het om gevoelige informatie gaat. Maar we leveren op maat. We kunnen zelfs op afstand wissen. Dat kan bijvoorbeeld handig zijn als een mobiele telefoon is gestolen. Met een sms-je worden dat alle gegevens uit de telefoon of sim-kaart verwijderd.'

Offertes

De laatste dienst is betrekkelijk nieuw. Volgens Figueras maken bedrijven en diensten in Finland er al veelvuldig gebruik van en zijn er inmiddels offertes gestuurd naar de NAVO, AIVD, de Nederlandse en Belgische politie, het ministerie van Defensie, Buitenlandse Zaken en Binnenlandse Zaken. 'Allemaal bekende klanten van Blancco', zegt Figueras trots. 'Moderne telefoons leveren een groot risico op', vindt Stadelmeijer. 'Ik heb zelf een iPhone, maar voor blackberry gaat hetzelfde op, dat apparaat kan bijna net zoveel als een desktop. Ze kunnen inmiddels ook duizenden pagina's bewaren en dat is een onderschat probleem. Linke handel dus.' Of het ministerie van Binnenlandse Zaken in gaat op het aanbod van Blancco wil een woordvoerder niet zeggen. Integriteitskwesaties, fysieke en informatiebeveiliging vallen op het ministerie allemaal onder het BVA, Bureau Beveiligingsintegratie Ambtenaren. Het BVA heeft strikte richtlijnen opgesteld waaraan medewerkers zich moeten houden. Zo gaat telewerk via een speciaal beveiligde usb-stick en bepaalde stukken mogen niet mee in de trein. Om veiligheidsredenen maakt het ministerie van Binnenlandse Zaken geen gebruik van blackberries, die juist in Haagse kringen erg populair zijn. Personeel kan enkel berichten sturen via Goodlink, dat via de eigen server werkt. Blancco claimt wereldwijd marktleider te zijn op het gebied van verwijderingssoftware. Geheime diensten van grote landen en multinationals zouden gebruik maken van de producten. Maar er zijn ook criticasters. 'Wij geven geen kwalificatie aan de producten en diensten van bedrijven', laat een woordvoerder van TNO weten. 'In het algemeen is het zo dat mechanische vernietiging de allerveiligste en goedkoopste oplossing is. Harde schijven kosten bijna niets meer. Het is alleen iets minder goed voor het milieu.'

Shredder

Stadelmeijer vindt dat dus zonde: 'Voor een grote gemeente gooien we dozen vol blackberries in de shredder, ook al zijn ze technisch nog goed bruikbaar voor bijvoorbeeld nieuwe personeel.' En onze prijzen vallen juist erg mee vindt Figueras: 'Voor kleine bedrijven hebben we bijvoorbeeld een toolkit van honderd euro met een licentie voor één wipe of je kunt een licentie aanschaffen van 150 euro, waarmee je

tot tien pc's vier jaar lang onbeperkt kunt wissen. Met grote toolkits kun je tot 160 pc's per dag wissen.'

Maar hoe noodzakelijk is het dat alle datagegevens van een instelling of bedrijf vakkundig worden gewiped? Behalve een aantal incidenten met usb-sticks en afgeschreven pc's lijkt het toch wel mee te vallen met informatie die zomaar op straat komt te liggen? 'Ik doe dit werk vijftien jaar en tot nu toe ken ik persoonlijk geen enkel schandaal met een printer of telefoon', geeft Stadelmeijer toe. 'Maar dat zegt niets. In oude multifunctionals is een levendige handel, dus je weet nooit wat er met de harde schijf gebeurt. Voor een korfbalvereniging of basisschool zal het geen probleem zijn. Notarissen en advocatenkantoren hebben het hele hebben en houden van mensen in hun apparatuur staan. Bovendien zijn wij in staat te onderzoeken of er op diskettes, dvd's, mobiele telefoons of welk onbekende apparaat dan ook nog data zit.' ●

Sandra van Steen

Eigenlijk was het helemaal niet de bedoeling, dat het nieuwe kantoor van Inepro een uiterst duurzaam en CO2-vrij gebouw zou worden. Toen directeur Ritske Clewits echter de smaak van duurzaamheid te pakken kreeg, besloot hij de zaken meteen maar goed aan te pakken. En dus huist Inepro sinds begin dit jaar in een riant pand, waarin bijvoorbeeld alle ruimten op het magazijn ná worden verlicht door flexibele led-verlichting.

Inepro heeft in nieuw kantoor zelfs led-verlichting op het toilet

Lichtend voorbeeld van duurzaamheid

Inepro ontwikkelt elektriciteits- en watermeters en is actief in de ontwikkeling van betaal- en registratiesystemen met smartcards. Die beide activiteiten kunnen ook worden gecombineerd, bijvoorbeeld in de vorm van pre-paid watermeters. Het bedrijf van directeur/eigenaar Ritske Clewits huisde tot eind vorig jaar in Leimuider. Daar groeide men echter uit het jasje. Op zoek naar een geschikt stuk grond om een nieuw kantoor neer te zetten, belandde Clewits uiteindelijk in het nabijgelegen Nieuw-Vennep. Op pakweg drie kilometer afstand van het oude pand werd begin dit jaar de nieuwbouw in gebruik genomen. Daarmee kwam een eind aan periode van twee jaar tekenen, ontwikkelen en bouwen. Het resultaat van al die inspanningen mocht echter gezien worden: een fraai, innovatief, CO2-vrij en duurzaam pand.

Aardwarmte

Clewits is de eerste om toe te geven dat duurzaamheid aanvankelijk niet zijn voornaamste prioriteit was. 'Ik was dit eigenlijk helemaal niet van plan. Het nieuwe kantoor moest wél aan de hoge isolatie-eisen voldoen. Ik las toen over het gebruik van aardwarmte, besloot me daar verder in te gaan verdiepen en zo ging het balletje rollen. Duurzaamheid moet je pakken, heb ik gemerkt. Als je er eenmaal aan geproefd hebt, merk je pas dat het leuk is om ermee bezig te zijn. Het is bovendien de toekomst, het behoud van je pand ook. Kijk, wij zijn een technologisch bedrijf. Dan vind ik dat je dit soort trends wel moet volgen. Er is ook volop draagvlak voor een duurzaam kantoor. Het leeft enorm bij de mensen.' Bij Inepro pakte men de zaken uiteindelijk dan ook groot aan.

Zo wordt voor de koeling en verwarming van het pand gewerkt met een combinatie van betonkernactivering met aardwarmte. In de vloeren, de wanden en het dak zijn slangen verwerkt, die warmte en koude afgeven. De aardwarmte werkt volgens het Doublet Systeem: met twee bronnen in de grond, één voor de afvoer en opslag van warmte en de ander voor de afvoer en opslag van de koeling. Zo is het hele gebouw voorzien van een comfortabel klimaat én als klap op de vuurpijl geheel CO2-vrij. Clewits besloot daarin te investeren. 'En dan niet alleen voor de kantoren maar ook onze werkplaatsen en het magazijn hebben nu een goed klimaat. Voorheen hadden ze in de kantoren airco en in het magazijn niet. Dat hebben we nu gelijk getrokken. We hebben tijdens de voorbije zomer al gemerkt dat iedereen daardoor productiever is, minder last heeft van de warmte. Zo verdient een dergelijke investering zichzelf terug.'

Led-verlichting

Het groene gevoel van het nieuwe kantoor werd ook doorvertaald in de verlichting. Door vrijwel het hele gebouw heen wordt gebruik gemaakt van led-verlichting. Die hangt in de toiletten, de spreekkamers en alle kantoren. 'Alleen in het magazijn hebben we gekozen voor energiezuinige T5-verlichting', verduidelijkt Clewits. 'Dat komt omdat die ruimte te hoog is om goed met led te kunnen verlichten.' Inepro werkt met een laagspanningsnet verlichtingssysteem. 'We hebben stalen kabels door de kantoren getrokken. Daaraan zijn led-balken van een meter of twee lang gehangen. Die kun je gemakkelijk verschuiven. Als je je bureau dus verplaatst, kan de verlichting gewoon meeverhuizen.' Het sys-

teem is door Inepro zélf uitgewerkt. De directeur: 'Op deze manier werken we mooi precies met de verlichting die we nodig hebben. Die verplaatsbaarheid is het grote voordeel maar het ziet er designtechnisch ook gewoon heel gaaf uit. De buizen hangen vrij in de lucht. Dat oogt allemaal heel hi-tech. Bovendien kun je nu veel gericht verlichten. Een led-balk straalt alleen maar naar beneden.'

De led-verlichting wordt bovendien centraal gestuurd. Daarvoor ontwikkelde men in Nieuw-Vennep een eigen software-applicatie. 'We hebben daarvoor bestaande software die we al maken wat aangepast', stelt Clewits met trots. Medewerkers van Inepro activeren bij binnenkomst in het gebouw meteen de led-verlichting op hun werkplek én de route daar naartoe. Bij vertrek uit het gebouw schakelt de verlichting ook weer automatisch uit. Met alle duurzame elementen in het nieuwe kantoor is de verwachting dat er fors kan worden bespaard op energiekosten. 'En dat terwijl ons nieuwe pand aanzienlijk groter is dan het oude', meldt de directeur. 'We gaan ervan uit dat we zeker 30 procent op energie besparen.' Ook in de producten en oplossingen heeft Clewits het thema duurzaamheid doorgevoerd. Zo heeft het bedrijf

een intelligent 'groen' printstelsysteem ontwikkeld, waarmee tot vijftig procent minder toner en papier wordt gebruikt dan met vergelijkbare software.

Er is van allerlei kanten inmiddels al belangstelling voor de door Inepro ontwikkelde verlichtingsoplossing en de bijbehorende software. Toch is Clewits niet van plan daarmee de boer op te gaan. 'Het is leuk dat er zo enthousiast op wordt gereageerd maar dit is voor ons geen core business. We gaan er dus geen aparte afdeling van maken.' Hij is blij dat zijn medewerkers hun draai in het nieuwe, innovatieve kantoor inmiddels wel gevonden hebben. 'Een verhuizing brengt nu eenmaal verandering met zich mee. Het duurde wel even voordat iedereen zijn plekje gevonden had en eraan gewend was. We zitten hier al sinds januari en hebben dus zowel al van de warmte als van de koeling kunnen profiteren. Daardoor is iedereen nu écht overtuigd. Ook de verlichting werkt prima. Daar komt bij dat er veel daglicht binnenkomt, omdat het pand rondom veel glas heeft. Ons kantoor is dus een transparant pand, waarin iedereen de ruimte heeft. Het gevoel is helemaal goed.' ●

Ton de Kort

■ De led-verlichting wordt centraal gestuurd.

■ Door vrijwel het hele gebouw heen wordt gebruik gemaakt van led-verlichting.

Het is alom bekend: de kantoormeubelsector maakt een moeilijke periode door. Onderzoeksbureau Interconnection Consulting peilde de Europese situatie. De cijfers zijn schokkend. In West-Europa werd een omzetverlies van 24,3 procent geboekt, in Oost-Europa bedroeg de teruggang 35,7 procent. Weekblad Facilitair maakte een rondgang langs een aantal kantoormeubelproducenten. Wat overheerst is een positief gevoel richting de toekomst.

Kantoormeubelbranche zoekt naar mogelijkheden om crisis te doorstaan

‘Pijplijn in nieuwbouw is leeg’

Waar Aspa de medewerkers heeft moeten ontslaan en de activiteiten heeft moeten staken, is daar bij concollega Gispen absoluut geen sprake van. Algemeen directeur Peter Veer: ‘Natuurlijk moet je de gevolgen van de financiële crisis niet uitvlakken. Als wij het puur zouden moeten hebben van nieuwbouw, dan hadden we ook een probleem. Daar is de pijplijn leeg. Dan zit je in bestaande contracten en is het maar net de vraag of het winstgevendende bedrijven zijn waarmee je een overeenkomst hebt, of bedrijven waar het ook moeilijk is. Is het een cyclisch bedrijf of niet?’

Volgens Veer hebben laat-cyclische bedrijven, zoals bijvoorbeeld Nuon, niet zoveel last van een financiële crisis. ‘De

vraag om energie blijft immers onverminderd hoog. Cyclische bedrijven daarentegen voelen de gevolgen wel. Als je in de ict zit, heb je een hele slechte periode achter de rug. Dat geldt minder voor onze branche. Als een pand is gebouwd, kun je het wel leeg laten staan, maar dat kost meer dan dat je er daadwerkelijk gaat inzitten. Bovendien heb je het vaak gehoord, dus er moet een andere huurder in. Je hebt dus niet zoveel keuze. Het ‘doordruppelen’ van die effecten is dus laat-cyclisch.’

Een van de problemen is minder volume. Dus een druk op de prijzen. Veer: ‘Tot nu toe hebben we het geluk dat de Rijksoverheid behoorlijk heeft doorgeïnvesteerd. Maar ook

daar komt nu een einde aan. Dus het is allemaal niet eenvoudig.' Toch is het niet alleen kommer en kwel, zo blijkt. 'Er wordt in versneld tempo gerenoveerd', benadrukt Veer. 'Er staan heel veel panden leeg en die worden momenteel omgevormd tot 'iets anders'. Dat kan een kantoorgebouw zijn, waar appartementen in komen of scholen die worden verbouwd tot verpleeghuis. Dat alles zorgt toch weer voor een opleving van de business.'

Herhuisvesting

Daarnaast heeft de kantoormeubelbranche steeds meer te maken met het nieuwe werken. 'De nieuwe techniek inzetten en gebruiken om je organisatie beter te laten renderen', aldus Veer. 'Dat is nu een zeer populair onderwerp, waarin heel veel bedrijven zich verdiepen. Je zou het een interne herhuisvesting kunnen noemen. De rendementsverbetering op de output van de medewerkers wordt in sommige rapporten zelfs geschat op twaalf tot twintig procent. Je kunt

werken wanneer en waar je wilt en dat dit in een aangename omgeving gebeurt. 'Dit alles is mogelijk door de voortschrijdende technologieën. Het kantoor is dus niet meer strikt de locatie waar je gaat werken, maar meer nog een plek waar je collega's kunt ontmoeten en waar je je deel van het bedrijf voelt. Het biedt Steelcase nieuwe mogelijkheden. We verkopen weliswaar minder bureaus, maar veel meer collaboration-furniture (meubilair voor samenwerken, red.). Denk aan loungesets en vergadermeubilair.'

Een goed voorbeeld van hoe het bedrijf zich ontwikkelt tot een kenniscentrum op het gebied van het nieuwe werken, noemt Borghero een project bij Vodafone. 'Het bedrijf ging verhuizen van Maastricht naar Amsterdam en wilde graag mensen aantrekken voor de nieuwe locatie. We hebben vervolgens, samen met kantoorinrichter Office Concepts + Solutions, invulling gegeven aan het concept voor het nieuwe kantoor, dat is gebaseerd op mobiliteit. Alle afdelingen hebben flexibele werkplekken en aantrekkelijke overlegruimten. Vodafone gebruikt dus minder vierkante meters dan voorheen, maar de resultaten en prestaties van de medewerkers zijn veel beter.'

Uniek

Aspa maakt vanuit het faillissement een doorstart, die mogelijk wordt gemaakt door branchegenoot Koninklijke Ahrend. Toch kan Roel van der Palen, business development manager bij Ahrend, er niet omheen dat ook zijn bedrijf last heeft van de crisis. 'Deze situatie is zo uniek, die heeft niks met de normale cyclische beweging te maken. Bovendien is de Europese markt niet homogeen. Dit betekent dat elke markt zijn eigen dynamiek en werkwijze heeft. De situatie in de verschillende landen is mijns inziens dus moeilijk met elkaar te vergelijken. Duidelijk is wel dat we te maken hebben met een grote terugval van de vraag naar nieuw kantoormeubilair. Dat is iets waarmee de branche moet omgaan.'

Het nieuwe werken zorgt volgens Van der Palen dan ook niet voor meer vraag, maar andere vraag. Ahrend heeft aan het nieuwe werken de term 'duurzaam' gekoppeld. 'We ontmoeten steeds meer klanten die duurzaamheid niet alleen beleidsmatig en qua visie ondersteunen, maar ook concreet binnen hun werkomgeving betrekken. Inmiddels hebben drie volledige productlijnen cradle-tot-cradle gecertificeerd. Daardoor is het voor onze klanten mogelijk om daadwerkelijk het nieuwe werken in te vullen met een gecertificeerde inrichting. Daarnaast willen we samen met de klant kijken zo efficiënt, effectief en duurzaam mogelijk met de vierkante meters om te gaan. Dat zorgt weer voor energiebesparing: minder verlichting, verwarming en klimaatbeheersing. Oftewel: minder CO2-footprint. Zo gaat het nieuwe werken hand in hand met kostenbesparing en duurzaamheid.' ●

Willem-Jan Schampers

Foto: Steelcase

■ Er is tegenwoordig veel vraag naar meubilair dat uitnodigt tot samenwerking.

veel meer doen met hetzelfde of hetzelfde doen met veel minder. Er wordt anders naar de organisatie gekeken en de faciliteiten die de mensen biedt. Op basis daarvan is er nog steeds heel veel markt voor ons.'

Gispén heeft tot nu toe dus weinig last van de crisis. 'Er is vraag naar andersoortig meubilair. Formeel en informeel vergadermogelijkheden, breakout areas, touchdown werkplekken et cetera. Dat betekent voor ons nog voldoende mogelijkheden', aldus de algemeen directeur. Een ontwikkeling die ook door Serena Borghero, marketing manager bij Steelcase, wordt herkend. 'We zijn een gezond bedrijf, maar ook wij merken de gevolgen van de crisis. Toch zien we ook uitdagingen in het nieuwe werken en flexibele werkplekken. Bedrijven zijn bereid daarin te investeren en wij springen daar dankbaar op in.'

Het nieuwe werken betekent volgens Borghero dat je kunt

■ Goed voorbeeld hoe het ook kan: een strakke kantoorruimte.

Wie regelmatig in kantoorpanden komt, zal het beeld herkennen: kantooreilanden, bestaande uit vier tot zes bureaus met op ieder bureau een computer, een telefoon en eventueel nog een laptop-docks-tation. Als je onder het bureau kijkt, zie je een wirwar aan kabels en stekkerdozen. Zonde, want op deze manier gaan de investeringen die in it zijn gedaan verloren.

Fm'ers moeten uitgaan van ict bij keuze van kantoormeubilair

Het installatiebedrijf van het kantoor heeft voor snel internet gezorgd. Misschien voldoet het pand wel aan Cat 5 of Cat 6, wat wil zeggen dat het internet bijna niet sneller kan. Maar vraag aan een willekeurige werknemer in het pand hoe snel zijn internet is en de kans is groot dat hij erover klaagt. Logisch dat de snelheid niet wordt gehaald: door te lange kabels moet de data flinke afstanden afleggen. Het doorkoppelen van kabels is het grootste probleem; bij iedere splitsing gaat er snelheid verloren. Doorkoppelen gebeurt overigens ook met stroomkabels, die worden vaak met gewone stekkerblokken aan elkaar gelinkt. Dat dit alleen mag met gecertificeerde stekkerblokken weet niet iedereen. Het gevolg van doorkoppelen met gewone stekkerblokken kan zijn dat de verzekering in geval van brand niet uitkeert. Doordat kabels los op de grond liggen, worden deze nog

wel eens beschadigd, bijvoorbeeld doordat er een klem komt te zitten onder een tafelpoot.

Als iemand struikelt en het computersnoer losrukt, waardoor de stroom uitvalt, kan data verloren gaan. Computers kunnen beschadigen. Al die investeringen in een goede internetverbinding zijn weggegooid geld als het kantoormeubilair niet meewerkt. Wat heb je aan een goede it-infrastructuur binnen je kantoorpand als je er geen optimaal gebruik van kunt maken?

Kabels

Het probleem is evident: bij de aanschaf van kantoormeubilair wordt niet nagedacht over de bekabeling. In ieder geval niet door degene die de beslissing neemt over welke meubels er worden aangeschaft. Doorgaans denkt men pas

■ Door een wirwar aan kabels en stekkerdozen gaan it-investeringen verloren.

aan al die kabels als al het meubilair uitgepakt in de kantoorruimte staat en dan is het eigenlijk al te laat.

Dat is niet zo verwonderlijk, want de meeste inkopers kijken slechts naar prijs, esthetiek en gebruiksvriendelijkheid van kantoormeubilair. Ze bekijken een glimmende folder met mooie bureaus en dito bureaustoelen, vervolgens gaan ze misschien naar een showroom om het eens goed van dichtbij te kunnen zien. Als het even meezit kijken ze of het meubilair voldoet aan de voorwaarden die de Arboret stelt aan ergonomie en dan nemen ze al snel een beslissing.

De meubels worden gekocht en enige dagen of weken later in de lege kantoorruimte afgeleverd. De bureaus en stoelen worden geplaatst, computers en telefoons aangesloten. Dan blijken er opeens allerlei lastige kabels te zijn, die je moet 'wegwerken'. Ga maar na: van en naar een gemiddeld bureau lopen vier a vijf kabels. Twee voor computer en beeldscherm samen, één voor internet, één voor de telefoon en vaak nog één voor een laptop-dockstation. Dat zijn dus zestien tot twintig kabels voor een kantooreiland met vier of vijf bureaus. En wat moet je met al die kabels? Onder het bureau maar, daar liggen ze het minst in de weg. Als je pas

in een laat stadium van de inrichting van je kantoorruimte over de bekabeling gaat nadenken, kun je nooit voor de ideale inrichting kiezen. Je bent immers gebonden aan waar de contactdozen zitten en waar de internetkabels de kantoorruimte binnenkomen. Zo wordt in veel kantoren met kabelgoten gewerkt. Hierdoor is de kantoorinrichter verplicht om de bureaus langs de wand te plaatsen.

Dat legt nogal een beperking op als je probeert je kantoorruimte zo efficiënt mogelijk in te richten. Ook kun je mocht er een andere inrichting noodzakelijk zijn, de bureaus niet zo gemakkelijk meer verplaatsen. Als er dan een nieuwe medewerker komt en er een werkplek extra nodig is, zit de facilitair manager met zijn handen in zijn haar. Vaak wordt zo'n nieuwe werknemer aan de kop van een kantooreiland geplaatst. Het is eigenlijk geen werkplek, maar ach, met wat handig schuiven en slepen met contactdozen en kabels, lukt het wel.

Integraal

Het behoeft geen betoog meer dat het veel voordelen meebrengt als je in een eerder stadium over de inrichting van je kantoorgebouw gaat nadenken. Bijvoorbeeld op het moment dat er een beslissing wordt genomen over de it. Kantoormeubilair moet worden aangeschaft met de technische tekeningen van een gebouw in de hand. Sterker: het zou een integraal onderdeel moeten zijn van het ontwerp van een kantoorgebouw. Op deze manier kun je it en meubilair naadloos op elkaar afstemmen.

Voorbeeld: bij het ontwerp van een kantoorgebouw kiest de architect ervoor om de kabels door de plafonds te laten lopen. Op deze manier kunnen kantooreilanden vanaf boven bekabeld worden en hoeven er geen kabels meer over de grond te lopen. Ook kunnen kabels, bij het verplaatsen van meubilair veel sneller worden verplaatst.

Kantoormeubilair moet als legostenen zijn: flexibel, gemakkelijk aan te passen, uit te breiden of in te krimpen. Een kantooreiland, bestaande uit vier of zes bureaus, het maakt niet uit. Je kunt het op verschillende plekken in de kantoorruimte 'inpluggen' aan een punt in het plafond. Als je het wilt verplaatsen, koppel je het gehele eiland los en koppel je het ergens anders weer aan. 'Plug and play'-kantoormeubilair, zonder losliggende snoeren en kabels, als het ware. Dat bespaart iedereen heel veel onnodig gedoe. ●

Dirk Rutten

is creative director bij Markant International. Hij heeft na het oprichten van ontwerp bureau 100%licht in 1999 diverse internationale projecten gedaan in New York, Dubai, Mexico City, Seoul, Moskou, München en Los Angeles.

Als een organisatie tot elektronische facturatie overgaat, kan dit leiden tot kostenbesparingen, efficiëntieverbeteringen, een stimulans voor de verdere groei van de organisatie en een verbeterde concurrentiepositie. De praktijk toont aan dat deze doelstellingen maar door enkele ondernemingen zijn gehaald. In veel gevallen bleken de facturen te complex, de technologie kon de kwalitatieve verwachtingen niet waarmaken, de voordelen wogen niet op tegen de gedane investeringen of de organisatie werd gewoon aan haar lot overgelaten. Maar nu is het tijd voor de volgende stap in e-facturering; dankzij verbeterde technologieën en het toepassen van een integrale aanpak die alle facetten van e-facturering ondersteunt en op de complete levenscyclus van de factuur toegepast wordt.

E-facturering: de volgende stap

Bij e-facturering gaat de aandacht uit naar de drie gebieden uit het facturatieproces: Inputmanagement: de ontvangst en verwerking van inkomende facturen, ook wel geautomatiseerde factuurverwerking genoemd. Outputmanagement: de opmaak en verzending van uitgaande facturen, ook wel e-invoicing genoemd. Documentmanagement: de opslag en archivering van facturen gedurende de door de wet opgelegde bewaartermijn.

Oplossingen voor elektronische factuurverwerking zijn niet nieuw. Al ruim tien tot vijftien jaar geleden ontstonden de eerste initiatieven om inkomende factuurstromen te automatiseren en door middel van scanning en herkenning snelle en efficiënter te verwerken. Het elektronisch verzenden van

van de inkomende factuurstroom wordt in sterke mate bepaald door de herkenningsgraad van de software voor digitale factuurverwerking. Tegelijkertijd moet een organisatie alle inkomende facturen op uniforme wijze kunnen behandelen, ongeacht het kanaal of formaat waarin deze worden ontvangen. In de markt zijn op dit moment nieuwe, innovatieve technologieën beschikbaar, zoals zelflerende engines, uitgebreide validatiemogelijkheden, gebruik van meerdere ocr-engines, beeldanalyse en freeform-herkenning. Daarnaast bieden de nieuwe technologieën optimale integratie en connectiviteit met bestaande systemen.

Integrale aanpak

Belangrijk is een procesgedreven aanpak waarbij u als opdrachtgever centraal staat en alle aspecten van uw oplossing worden meegenomen. Van de inventarisatie van de gebruikerswensen tot en met het beheren en onderhouden van de oplossing. Vooral dit laatste is van groot belang. Zo kan in de loop van de tijd de kwaliteit van de automatische herkenning afnemen doordat bijvoorbeeld leveranciers hun factuur lay-out wijzigen of omdat er nieuwe leveranciers bijkomen. Continu monitoren en bijstellen is hier essentieel. Bijna iedereen binnen een organisatie heeft direct of indirect met factuurverwerking te maken. Van de controller tot de ict manager, documenten en de verwerking ervan staan centraal. Voor iedere afdeling heeft een verandering in het factuurverwerkingsproces andere gevolgen. Hieronder laten we een aantal belanghebbenden aan het woord:

*De sleutel tot succes ligt
in de statistieken.*

facturen is een recente ontwikkeling. Ondertussen is het aanbod op de markt explosief gestegen, maar zijn de aangeboden producten en oplossingen er niet transparanter op geworden. Kortom, het blijkt steeds moeilijker te zijn om de juiste oplossing en leverancier te kiezen waarbij zowel de inkomende facturen als de uitgaande facturen in één oplossing worden bekeken. Ander feit is dat deze oplossingen niet zijn ingericht voor de volgende evolutie richting elektronische uitwisseling van factuurgegevens. De optimalisatie

Lisa, controller: 'Mijn werk is steeds meer afhankelijk van exacte gegevens en actuele overzichten. Ik wil daarom graag alle gegevens met één druk op de knop tot mijn beschikking hebben. Met de ingebouwde rapportagefunctie kan ik heel makkelijk mijn eigen rapporten samenstellen. Zo heb ik met één druk op de knop alle data tot mijn beschikking en kan ik de meest belangrijke gegevens automatisch laten bewaken. Ik ontvang bijvoorbeeld een waarschuwing als er een bepaalde drempelwaarde wordt overschreden. Deze automatische alert bespaart veel tijd, waardoor ik tijd overhoud voor andere taken.'

Simon, ict manager: 'We hebben voor de nieuwe oplossing gekozen omdat de aanpak van de leverancier ons aansprak, met name de begeleiding na de aanschaf. Eén van mijn eisen aan een verbeterd factuurverwerkingsysteem was een naadloze koppeling met het erp-systeem. De e-factureringsoplossing moest naadloos integreren in onze bestaande ict-omgeving. Belangrijk is ook de service en support die worden verleend na de implementatie van de oplossing. Bijvoorbeeld de intensieve begeleiding en de focus op de performance van de totale verwerking.'

Veel organisaties raken de weg kwijt in de wettelijke kluwen.

Patrick, financieel directeur: 'De vroegbetaalkorting die we met onze leveranciers konden afspreken dankzij het gebruik van e-facturering hebben we de verwerkingstijd van inkomende facturen terug kunnen brengen van dagen naar uren. De ingebouwde workflowfunctie hebben we zodanig ingericht dat de facturen van leveranciers met vroegbetaalkorting automatisch voorrang krijgen en op tijd betaald worden. Dat levert geld op en maakt dat het nieuwe systeem heel snel zijn kosten terugverdient. De workflow regelt ook dat facturen boven een bepaald bedrag een speciale goedkeuringsprocedure ingaan. Zo blijven de budgetverantwoordelijken geïnformeerd en houden we de controle. Dit was een belangrijke motivatie.'

Charlotte, administratief medewerkster: 'Vroeger bleef een factuur nog wel eens ergens hangen, dat gebeurt nu nooit meer. Direct na het scannen worden de facturen automatisch herkend en de gegevens aan ons financieel systeem doorgegeven. Daardoor hebben we altijd zicht op de verwerkingsstatus en kunnen we vragen hierover heel snel afhandelen. De factuurverwerking is gekoppeld aan ons debiteurenbestand

en het ordersysteem waardoor de gescande gegevens meteen gecontroleerd worden. Hier door hebben we minder leesfouten. Dit geldt zelfs voor de facturen van nieuwe debiteuren of bij een gewijzigde lay-out van een factuur.'

David, facilitair directeur: 'De overgang naar e-factureren hebben we met onze businesspartners goed afgestemd. Dat lukt niet in je eentje. De stroom van uitgaande facturen is voor een organisatie heel belangrijk maar ook een enorme kostenpost. Dankzij de goede samenwerking met onze businesspartners zijn wij erin geslaagd om de kosten aanzienlijk te verminderen, zowel voor ons als voor onze partners. Omdat je minder papier en inkt verbruikt, is het elektronisch uitwisselen van factuurgegevens ook beter voor het milieu.'

Een echte win-win situatie, zowel voor onszelf, onze partners als het milieu.'

Best practices

Bij het inrichten van uw factureringsproces hanteren wij een aantal basisregels. Deze regels geven u richting en zorgen voor een snellere implementatie. Het is belangrijk dat u kijkt naar het totale facturatieproces van zo wel input als output. Overzicht over het gehele proces zorgt voor een aanzienlijk beter eindresultaat. Als u vooraf bepaalt wat voor output u wenst, kunt u het proces hier op inrichten. Zo sluiten alle onderdelen van het factureringsproces naadloos op elkaar aan. Kijk naar de totale levenscyclus van de oplossing; on-

derhoud en beheer bepalen voor een groot deel het succes.

- Verwacht geen 100% automatische herkenning. Maar de nieuwe systemen komen er heel dichtbij - de sleutel tot succes ligt in de statistieken. Om de kwaliteit op niveau te houden, is het verstandig om de kwaliteitsbewaking meteen mee te nemen in het nieuwe takenpakket van uw medewerkers.
- Ga stapsgewijs te werk. Verwacht niet dat u van de ene dag op de andere kunt overstappen naar elektronische facturatie.
- Betrek uw grootste leveranciers en klanten bij het veranderingsproces. Bepalend hier voor zijn het aantal verzuurde en ontvangen facturen.
- Betrek die leveranciers die betalingskortingen geven. Zo ver dient uw investering sneller terug.
- Bespaar daarnaast veel tijd en geld door het inbouw en van automatische validatiemechanismen.
- Communiceer met uw klanten en leveranciers. Veranderingen voeren zichzelf niet automatisch door, dat geldt ook voor veranderingen in uw factuurverwerking. Het is belangrijk om leveranciers en afnemers hierbij nauw te betrekken. Wijs hen op de voordelen van elektronische factuurverwerking voor beide partijen: tijdwinst, kostenbesparing en reductie van fouten. Bied leveranciers en afnemers technische ondersteuning en eventueel software om ze te ondersteunen.
- Maak gebruik van een 'compliance map'. De internationale regelgeving voor de elektronische verzending van facturen verschilt van land tot land en verandert vaak. Overweeg daarom het gebruik van een externe service die op basis van een 'compliance map' automatisch de correcte elektronische toevoegt aan uw facturen. Hiervoor zijn verschillende best-of-breed oplossingen beschikbaar.
- Voldoe aan uw bewijsplicht. Veel organisaties raken de weg kwijt in de wettelijke kluwen rond de archivering van facturen. Vooral de bewijsplicht ten aanzien van authenticiteit en integriteit speelt een belangrijke rol. Zorg ervoor dat facturen worden voorzien van een elektronische handtekening of een verzegeling-algoritme. Kies een elektronisch archief dat eenvoudig in onderhoud is, schaalbaar in omvang, direct toegankelijk en goed beveiligd. ●

Dennis Koorn

is country manager nederland bij Document Dialog. Hij is na zijn hbo-studie commerciële economie actief geweest in diverse sales- & marketingfuncties binnen de wereld van documentgerelateerde dienstverlening.

Het nieuwe werken Bedrijfsleven

Wat is uw functie? (118 Deelnemers)

Facilitair manager	29	24.58 %
Facilitair medewerker	15	12.71 %
Algemeen manager	14	11.86 %
Directeur	20	16.95 %
Overig	40	33.9 %
Totaal	118	100.00 %

Bent u bekend met de uitgangspunten van het nieuwe werken? (118 Deelnemers)

Ja	112	94.92 %
Nee	6	5.08 %
Totaal	118	100.00 %

Heeft u voorafgaand aan deze enquête deelgenomen aan een onderzoek over het nieuwe werken? (117 Deelnemers)

Ja	18	15.38 %
Nee	99	84.62 %
Totaal	117	100.00 %

Heeft uw organisatie ervaring met het nieuwe werken? (118 Deelnemers)

Ja	73	61.86 %
Nee	45	38.14 %
Totaal	118	100.00 %

Heeft u zelf ervaring met het nieuwe werken? (117 Deelnemers)

Ja	79	67.52 %
Nee	38	32.48 %
Totaal	117	100.00 %

Het nieuwe werken zou moeten leiden tot flexibiliteit en slagkracht. Bent u van mening dat deze doelen met het nieuwe werken kunnen worden behaald? (114 Deelnemers)

Ja	104	91.23 %
Nee	10	8.77 %
Totaal	114	100.00 %

Het nieuwe werken moet medewerkers in staat stellen overal en altijd over de benodigde informatie te kunnen beschikken. Heeft uw organisatie hiervoor de voorwaarden geschapen? (115 Deelnemers)

Ja	77	66.96 %
Nee	38	33.04 %
Totaal	115	100.00 %

Het nieuwe werken stelt hoge eisen aan flexibiliteit. Kunnen alle medewerkers bijvoorbeeld thuiswerken? (116 Deelnemers)

Ja	42	36.21 %
Nee	74	63.79 %
Totaal	116	100.00 %

Indien medewerkers thuiswerken is deze werkplek dan door de organisatie ingericht? (111 Deelnemers)

Ja	21	18.92 %
Nee	90	81.08 %
Totaal	111	100.00 %

Vindt er bij een thuiswerkplek controle plaats in het kader van de Arbowet? (114 Deelnemers)

Ja	14	12.28 %
Nee	100	87.72 %
Totaal	114	100.00 %

Is thuiswerken volgens u een essentieel onderdeel van het nieuwe werken? (114 Deelnemers)

Ja	96	84.21 %
Nee	18	15.79 %
Totaal	114	100.00 %

Wordt de kantooromgeving aangepast indien het nieuwe werken wordt geïntroduceerd? (115 Deelnemers)

Ja	80	69.57 %
Nee	35	30.43 %
Totaal	115	100.00 %

Heeft u reeds aanpassingen doorgevoerd in het kader van het nieuwe werken? (117 Deelnemers)

Ja	51	43.59 %
Nee	66	56.41 %
Totaal	117	100.00 %

Leidt het nieuwe werken volgens u tot lagere of hogere facilitaire kosten? (118 Deelnemers)

Lagere	58	49.15 %
Hogere	23	19.49 %
Blijven gelijk	37	31.36 %
Totaal	118	100.00 %

Met welk percentage nemen de kosten af? (54 Deelnemers)

5%	4	7.41 %
5 tot 10%	10	18.52 %
10 tot 15%	15	27.78 %
15 tot 20%	19	35.19 %
> 25%	6	11.11 %
Totaal	54	100.00 %

Met welk percentage nemen de kosten toe? (22 Deelnemers)

<5%	1	4.55 %
5-10%	14	63.64 %
10-15%	4	18.18 %
15-20%	2	9.09 %
> 20%	1	4.55 %
Totaal	22	100.00 %

Dient u de werkzaamheden en/of werktijden van de facilitaire organisatie aan te passen aan de eisen van het nieuwe werken? (118 Deelnemers)

Ja	76	64.41 %
Nee	42	35.59 %
Totaal	118	100.00 %

Bent u van mening dat de facilitaire organisatie zelf ook volgens de uitgangspunten van het nieuwe werken kan gaan functioneren?

Denk hierbij aan thuiswerken, flexibele werktijden et cetera. (118 Deelnemers)

Ja	92	77.97 %
Nee	26	22.03 %
Totaal	118	100.00 %

Deelt u de mening dat de vorm van leiderschap moet worden aangepast aan het nieuwe werken? (121 Deelnemers)

Ja	103	85.12 %
Nee	18	14.88 %
Totaal	121	100.00 %

Is het nieuwe werken een hype, een trend of een onomkeerbaar proces? (121 Deelnemers)

Hype	17	14.05 %
Trend	25	20.66 %
Onomkeerbaar proces	79	65.29 %
Totaal	121	100.00 %

Ondersteunt u het nieuwe werken zelf actief? (121 Deelnemers)

Ja	99	81.82 %
Nee	22	18.18 %
Totaal	121	100.00 %